

**ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՏՊԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ
200-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻՄ**

Այս տարի լրացավ Մայր Աթոռի տպարանի հիմնադրության 200-ամյակը:

Պատմական ու հիշարժան այս հոբելյանը նշելու համար նույնների 4—5 օրերին Մայր

Աթոռում կատարվեցին հետևյալ հանդիսությունները՝ Վեհափառ Հայրապետի 1972 հունվար 28 թվակիր սրբատառ կոմիտեի հրահանգով:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ, ՔԱՐՈՋ ԵՎ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ս. ԳԱՅԱՆԵ ՎԱՆՔՈՒՄ

Նույնների 4, շաբաթ: Այսօր, օրվա հոբելյանական հանդիսության առիթով, առավոտյան ժամը 10.30-ին, ս. Գայանե տաճարում պատարագ է մատուցում և «Հայր մեր»-ից առաջ քարոզում հոգևոր ճեմարանի փոխ-տեսուչ **տ. Արիս Ծ. վրդ. Ծիլվանյանը**՝ «Ջրարիս գործել, մեծանալ գործովք բարության» (Ա Տիմթ. Զ 18) բնաբանով՝ ոգնկոչելով անունն ու հիշատակը, ուսանելի կյանքում ու բազմակողմանի գործունեությունը մեծագործ **Սիմեոն Ա Երևանցի կաթողիկոսի:**

Ժամը 11-ին ժամանում է **Վեհափառ Հայրապետը** և առաջնորդվում եկեղեցի՝ ուղեկցությամբ **տ. Սերովբե, տ. Բաբգեն, տ. Գնել, տ. Տիրայր** սրբազանների և Մայր Աթոռի միաբանության:

Ս. պատարագին ներկա են լինում հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմն ու ուսա-

նողությունը, մայրավանքի պաշտոններումն ու հավատացյալների հոծ բազմություն:

Հավարտ ս. պատարագի Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցական թափոթով առաջնորդվում է ս. Գայանե եկեղեցու գավթում թաղված լուսահոգի **Տ. Սիմեոն Ա Երևանցի կաթողիկոսի** շիրիմ, որը զարդարված էր ծաղիկներով ու մոմերով, և նախագահում հոգեհանգստյան մասնավոր արարողությանը՝ ոգնկոչելով հիշատակը Հայոց մեծագործ Հայրապետի և Մայր Աթոռի լուսամիտ ու կրթանվեր միաբանների, որոնց ջանքերով 1771 թվականին Մայր Աթոռի հովանու ներքո բացվում էր հայերեն առաջին տպարանը Հայաստանում, տպարան, որն անընդմեջ գործում էր 150 տարի՝ հարստացնելով մեր մշակույթի գանձարանը մեծարժեք և բովանդակալից բազմապիսի ու բազմաժանր հրատարակություններով:

**ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՎ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿԻ
ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ**

Նույնների 5, կիրակի:

Մայր Աթոռում հայերեն առաջին տպարանի հաստատման 200-ամյակի առիթով այսօր, առավոտյան ժամը 11-ին, Մայր

տաճարում ս. պատարագ է մատուցում ուխտավորաբար ս. Էջմիածնում գտնվող **տ. Գնել եպս. Մերենյանը:**

Ժամը 12-ին Վեհափառ Հայրապետը, ավետավոր զանգերի ղողանջի ներքո, եկեղեցական թափորով և հանդիսավորապես, առաջնորդվում է Մայր տաճար՝ ընկերակցությամբ Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքի, տ. Սերոբե, տ. Բաբգեն, տ. Ծահե, տ. Տիրայր սրբազանների, Մայր Աթոռի միաբանության անդամների:

Մայր տաճարը լիքն է աղոթավոր և ուխտավոր քաղմությամբ:

Այսօրվա հանդիսության առիթով ա. պատարագի երգեցողությունը փառում հաջողությամբ կատարում է Բաբվի հայոց ա. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու երգչախումբը՝ խմբավար Լևոն Բաբայանի ղեկավարությամբ:

«Հայր մեր»-ից առաջ ա. Սեդանի ավագ

քեմից տ. Արսեն վրդ. Բերքերյանը ի լուր ժողովրդի ընթերցում է Հայոց Հայրապետի 1972 հունվար 28 թվակիր կոնդակը, որով Նորին Ա. Օծությունը շեշտելով Մայր Աթոռում հայերեն առաջին տպարանի հաստատումը, Սիմեոն Ա. Երևանցու օրով, որպես պատմական, մշակութային մեծ ձեռնարկ մեր ազգային-եկեղեցական տարեգրության մեջ, հրահանգում էր բոլոր հայ եկեղեցիներում հանդիսավոր և սրբազան արարողություններով ոգեկոչել հիշատակը ա. Էջմիածնի տպարանի հիմնադրության 200-ամյակի, տպարանի հիմնադիր երջանկահիշատակ Սիմեոն Ա. Երևանցի կաթողիկոսի, բարեպաշտ բարերարների և Մայր Աթոռի կրթավեր միաբանների, որոնց նյութական, բարոյական միահամուռ ջանքերով բացվում էր առաջին տպարանը Հայաստանում:

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ ՎԵՀԱՐԱՆՈՒՄ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՄԱՅՐ ԱԹՈՐԻ ՏՊԱՐԱՆԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ 200-ԱՄՅԱԿԻՆ

Նոյեմբերի 5-ին, կիրակի, երեկոյան ժամը 18-ին, Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահությամբ, Վեհարանի հանդիսությանը ջախագրող և շքեղ դահլիճում տեղի է ունենում հանդիսավոր նիստ՝ նվիրված Մայր Աթոռի տպարանի հաստատման 200-ամյակին:

Հանդիսությանը ներկա են լինում Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքը, տ. Սերոբե, տ. Բաբգեն, տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսները, տ. Գեղե, տ. Ծահե, տ. Տիրայր եպիսկոպոսները, Մայր Աթոռի միաբանությունը, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամները, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրական կազմը, հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմն ու ուսանողությունը, Մայր Աթոռին ադրնթեր ճարտարապետական հանձնաժողովի անդամները, բազում մտավորականներ, թղթակիցներ և մասնավոր հրավիրյալների մի ընտիր խումբ, շուրջ 300 հոգի:

Հանդիսությանը ներկա էին նաև ՀՍՄՀ Միհիստրների սովետին ադրնթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Գասպարյանը և տեղակալ Ս. Հովհաննիսյանը:

Հորեյանական հանդիսությունը բացվում է «Հայր մեր»-ով և «Էջմիածինն ի Հօրե» շարականով, որոնք կատարում է հոգևոր ճեմարանի երգչախումբը:

Այնուհետև ունկնդրվում է ՀՍՄՀ պետական հիմնի նվագը:

Մայր տաճարի լուսարարապետ տ. Հուսիկ եպ. Սանթրոյանը, ներածական խոսքով բացելով հորեյանական հանդիսությունը, նշում է մեր մշակույթի զարգացման

շնորհակալ գործում երջանկահիշատակ Տ. Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի կատարած լուսավոր ու հայրենասիրական մեծ նախաձեռնության հոգևոր նշանակությունը, Մայր Աթոռի հովանու տակ, օժանդակությամբ հայ ժողովրդի արժանավոր զավակների նվիրատվության և միաբանության անդամների կրթանվեր ջանքերի:

Հանդիսությունը բաղկանում էր երկու մասից:

Առաջին մասում՝ զեկույց և ողջույնի խոսքեր, իսկ երկրորդ մասում՝ գեղարվեստական ծրագրի կատարում:

Մայր Աթոռի տպարանի հաստատման 200-ամյակի առիթով բովանդակալից զեկուցումով հանդես է գալիս «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր և հոգևոր ճեմարանի ավագ դասախոս Աթոռն Հատիսյանը: Հարգելի բանախոսը նախ նշում է, որ այս տարի լրացավ Մայր Աթոռի տպարանի՝ նաև Հայոց աշխարհում առաջին հայատառ տպարանի հաստատման 200-ամյակը, տպարան, որը «կանոնավորապես սկսում էր գործել 1772 թվից, որպես հայ ժողովրդի հոգևոր լուսավորության և ազգային-մշակութային զարթոնքի հիմնական ազդակներից մի, հանդիսանալով մեծ երևույթ ԺԸ դարի մեր ժողովրդի պատմության մեջ:

Գոտեմբերգյան մեծ գյուտից հետո, ԺԵ դարի 80-ական թվականներին, երբ տպագրության արվեստը տարածվում էր Եվրոպայում ու վայելում էր պետական հովանավորություն ու պաշտպանություն, հայ ժողովրդը առաջիններից մեկն էր հանդիսանում, որ այդ գյուտից շուրջ 50 տարիներ

հետո, 1512 թվականին, տիրանում էր տպագրական արվեստի հրաշալիքին՝ սկիզբ դնելով հայ կյանքում տպագրությանը:

Հայ տպագրությունը ս. սահակ-մեսրոպյան հոգևոր-մշակութային ու հայրենասիրական, ազգային, ինքնապահպանության հրաշքի շարունակությունն էր՝ մեսրոպատոս տպագրված հայ գրի ու գրականության միջոցով:

ԺԶ դարում մեր երկրում տիրող քաղաքական-տնտեսական ծանր պայմանների բերումով, երբ քաղաքականապես և մշակութապես խողխողվում էր մեր ժողովուրդը, հայերեն առաջին տպարանները բացվում էին հայրենիքից հեռու, գաղթօջախներում, ս. էջմիածնի հովանավորությամբ և մախածեղություններ: «Հայերեն տպագրությունները մեծագործ կաթողիկոսի անվան ու գործունեության հետ:

Մայր Աթոռում տպարան հաստատելը կաթողիկոսների և միաբանների երազանքն էր:

Ս. էջմիածնում, հայրենի հողի վրա, առաջին հայ տպարանի հաստատումը պատմականորեն կապվում է Սիմեոն Ա Երևանցի մեծագործ կաթողիկոսի անվան ու գործունեության հետ:

Հնդկաստանի միջրակության երեք ու կես տարիներին Երևանցին մտերմական կապ է հաստատում մանավանդ Մադրասում, տեղի բարեպաշտ, եկեղեցասեր ու հարուստ հայ իշխանների հետ, որոնք հետագայում մեծապես օգտակար են հանդիսանում Երևանցուն, նրա կաթողիկոսության տարիներին, իշխանական միջրատություններով օժանդակում մեծագործ Հայրապետի եկեղեցամկեր, կրթական, տպագրական և հայրենասիրական ձեռնարկներին: Այդ բարերարներից պետք է հիշել Գրիգոր Միքայելյան Խոջաջան Չաքիկեցին, որի անունը հետագայում սերտորեն կապվում է Մայր Աթոռի տպարանի և թղթի գործարանի հաստատման պատմության հետ:

Սիմեոն Երևանցին իր 17-ամյա հայրապետական գործունեությամբ, հակառակ ժամանակի դաժան և աննպաստ պայմաններին, Մայր Աթոռում կատարում է փառավոր, մեծածախս և ծավալուն բազմաթիվ շինարարություններ, որոնց իրագործումը պահանջում էր նյութական լայն միջոցներ:

Սիմեոն Երևանցու շինարարական գործունեության փառապալկը հանդիսացավ, սակայն, Մայր Աթոռում և հայրենի հողի վրա, հայերեն առաջին տպարանի հաստատումը 1771 թվականին:

ԺԶ—ԺԸ դարերում մեր երկրում տիրող քաղաքական, տնտեսական աննպաստ պայմանների բերումով, հայերեն առաջին տպարանները բացվում էին հայրենիքից հեռու,

հայկական գաղթօջախներում, ս. էջմիածնի գահակալների և միաբանների մախածեղությամբ և հովանավորությամբ:

Գաղթօջախներում հաստատված առաջին հայ տպարաններից շատերը կոչվում էին «Ս. էջմիածնի» կամ «Ս. Գրիգոր Լուսավորչի» տպարաններ:

Հայ տպագրությունը 280 տարի գաղթօջախներում «պանդուխտ» մնալուց հետո, 1512—1772, վերջապես հայրենադարձվում է Հայոց աշխարհ:

1765 թվականից սկսած Երևանցին գործնականապես և վճռականորեն զբաղվում է տպարանի հաստատման մախապատրաստական աշխատանքներով:

Վերջապես, երկարատև ու եռանդագին ջանքերից հետո, 1771 թվականին, Սիմեոն կաթողիկոսին հաջողվում է հայրենի հողի վրա, Մայր Աթոռում, հաստատել տպարան: Երևանցին հանդիսանում է հայաստանյան տպագրության մախախորհ:

Այս գործում Երևանցուն մեծապես օգնում են Մայր Աթոռի բազում միաբաններ, որոնց թվում՝ Հարություն եպս. էջմիածնեցին՝ որպես փորագրող և քանդակող, և Մկրտիչ եպս. Շոռթեցին: «Եվ սա ապացույց է տպագրական գործի կարևորության նշանակությունը տալուն և միաբանների միահամուռ ուժերով գործի հաջողությանը միջնորդում:

Մայր Աթոռի շնորհալի միաբաններն էին, որ պատրաստում էին տպագրական տառերը, զարդագրերը, բացել էին ձուլարան: Նրանք էին միաժամանակ առաջին գրաշարները, սրբագրիչները, տպագրիչներն ու կազմարարները: «Այսպիսով սկիզբն դրվեցավ Հայաստանի հողի վերա գրքերի տպագրության»: Դա ժամանակի աննպաստ պայմաններում արդարև «հայրապետական մեծագործություն էր», «փառավոր մի գործ, որի մեանը մինչև այդ էջմիածնում չէր եղել»:

Սակայն տպագրական գործի արագ կերպով զարգացումը խանգարող մի ուրիշ աննպաստ հանգամանք ևս կար: Դա տպագրական թղթի պակասն էր: Տպագրության համար անհրաժեշտ թուղթը բերվում էր Եվրոպայից մեծ դժվարություններով:

Արիասիրտ Հայրապետը հաղթահարում է բոլոր դժվարությունները, և նրա գործնական միտքը լուծում է ամենայն հաջողությամբ մեծ թղթի հարցը: Մայր Աթոռում նա հաստատում է մեծ թղթի գործարան, 1776 թվականին, Գրիգոր աղա Խոջաջան Չաքիկեցի բարերարությամբ:

«Այստեղ արդեն լիովին արտահայտվում էր Սիմեոն կաթողիկոսի խիզախ, ձեռնարկող ոգին, կամքի ուժը, վառ սերը դեպի

կուլտուրական հիմնարկությունները: Բայց Երևանցի «մեմակ իր սեփական միջոցներով չէր կարող հաջողեցնել այսպիսի եվրոպական ձեռնարկություններ Էջմիածնի պարիսպների մեջ, եթե նրան եռանդագին աջակցություն ցույց չտար հայ վաճառականությունը, մանավանդ ջողայեցի խոջաները»:

Սիմեոն Երևանցու օրով, 1772—1780 թթ., Մայր Աթոռի տպարանից լույս են տեսել հիմնականում նրա գրչին պատկանող 6 արժեքավոր աշխատությունները:

Այնուհետև հարգելի բանախոսը հանգամանորեն ներկայացնում է Սիմեոն Երևանցու տպագրած մատենագրական վաստակը՝ վեր հանելով «Ջրօսարան հոգևոր» (1772), «Տաղարան փոքրիկ» (1772), «Տօնացոյց» (1774—75), «Գիրք որ կոչի Պարտավար» (1779—1783), «Ջամբու» (գրված 1765-ին,

տպագրված՝ 1873-ին), «Գիրք հանդիսությանց տօնից կայսերականաց» (գրված 1771-ին) հրատարակությունների գաղափարական, հայրենասիրական բովանդակությունն ու արժեքը, նաև մե՛ր օրերին:

Մայր Աթոռի տպարանի հաստատման 200-ամյակի առիթով կարդացված սույն արժեքավոր բանախոսությունը ամբողջությամբ հրատարակվելու է «Էջմիածին» ամսագրի դեկտեմբերի համարում, համար, որը նվիրվելու է Մայր Աթոռի տպարանին:

Հանդիսության ժամանակ, օրվա հոբելյանի առիթով, ողջույնի գեղեցիկ խոսքով հանդես է գալիս նախ Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակ և Ֆրանսիայի հայոց թեմի առաջնորդ տ. Սերովբե արքեպ. Մանուկյանը:

Տ. ՍԵՐՈՎԲԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ

«Վեհափառ Տեր,

Հանուն ֆրանսաֆայ գաղութին և ընդհանրապես Արևմտյան Եվրոպայի հայության, այսօր այս հանդիսավոր առիթով մեր երախտագիտության և շնորհակալության տուրքը կմատուցանենք այն մեծագործ Հայրապետին՝ Սիմեոն Երևանցիին որ ասկե 200 տարի առաջ ձեռներեցությունը, իմաստությունը ունեցավ Մայր Աթոռի մեջ հիմնելու առաջին հայերեն տպարանը: Այս տուրքը, այս հանդիսությունը հավանաբար տեսակ մը հանդիսություն է նաև Եվրոպայի հայ գաղութի, եթե այդպես կարելի է ըսել, վաճառի, ինչպես հիշատակվեցավ գլխավոր բանախոսին ելույթին մեջ, առաջին հայ գիրքերը տպագրված են Եվրոպայի մեջ: Բայց ասոնք անցողակի պարագաներ են: Այս տոնակատարության, այս հանդիսության մասնավոր նշանակությունը ան է որ դարձյալ կրահայտնվի ու Էջմիածնի և անոր գահակալներու բազմակողմանի և բազմարդյուն գործունեությունը մեր ժողովուրդին մեջ: Տարակույս չկա որ ու. Գրիգոր Լուսավորչեն սկսյալ մեր Հայրապետները քրիստոնեական հավատքի, աստվածային սկզբունքներու և հոգեվոր կյանքի մեծագույն ջահակիրները եղած են: Այսօր այս լուսավոր և պայծառ և մեծագործ Հայրապետներեն մեկուն՝ Սիմեոն

Երևանցիի լուսեղեն մարմնացումին գովքն է որ կիստալորենք:

Վեհափառ Տեր, ես կրկին հանուն ֆրանսաֆայ գաղութին և թերևս ամբողջ արտասահմանին հայության, մեր երախտագիտությունը կհայտնեմ Էջմիածնի այդ լուսապայծառ դեմքերուն, որոնք մեր հոգևոր մշակույթը հովանավորած և կերտած են: Անաստանություն կմաղթենք Մայր Աթոռ ու Էջմիածնին, ույժ և կարողություն՝ երկար կյանք՝ Ձեզի, Վեհափառ Տեր, որ այդ լուսապայծառ դեմքերուն արժանավոր հաջորդը և գահակալն էք, որպեսզի անոնց ոգիով հովանավորեք, ստեղծագործեք, խանդավառեք, մխիթարեք և մեր հայրենիքին, մեր եկեղեցիին և Մայր Աթոռ ու Էջմիածնին կապեք, ոչ միայն հոգիները մայր հայրենիքին մեջ գտնելով Ձեր զավակներուն, այլ մանավանդ պանդուխտ, աշխարհին չորս ծագերուն ցրված Ձեր զավակներուն որոնց միակ հույսը, որոնց միակ մխիթարությունը, որոնց միակ ուրախությունը մայր հայրենիք, ու Էջմիածին և Ձեր անձով փառավորվող հոգևոր կյանքի աշխատանքն է ու Էջմիածնի մեջ»:

Այնուհետև ողջույնի գեղեցիկ և տպավորիչ խոսք է ասում Երուսաղեմի ամենապատիվ գրագետ սրբազան պատրիարքը:

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ Տ. ԵՂԻԾԵ ՍՐԱՍՋԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ

«Վեհափառ Տեր,
Տիար Գաղարջան,
Հոգեշնորհ եղբայրներ և հարգելի ներկաներ,

Ինձի համար իրական երջանկություն մը կնկատեմ այս պահուս որ քաղցր պատեհությունը կունենամ իմ ուրախությունն ընդելու հոբելյանական այս հանդեսին: Լատին ա-

նաձը կրսե թե ամեն գիր գրողը, թե ամեն գիրի համար աշխատողը, աստանային՝ այսինքն չարիքին աչքին ասել մը կմտնե:

Այսօրվան հոբելյարը այդ նվիրական, սրբազան գործն է որ ըրած է, քարիքով զարդարելու ոչ միայն Էջմիածինը, այլ մասնավանդ հայ ժողովուրդը իր այդ քարերար գործով:

Իմ ուրախությունը և վստահ եմ որ շատերում ալ ուրախությունը ավելի մեծ պիտի ըլլար, եթե Սիմեոն Երևանցիի տպագրական այդ գործը թեև Էջմիածնի կամարներուն տակ սկզբնավորված է, բայց իբրև գործ՝ համազգային գործ է և պետք է համազգային տոնակատարության և համազգային հոբելյանին արժանանար: Այն ատեն իմ և, վստահ եմ, բոլորին ուրախությունը ավելի մեծ կըլլար:

Եվ կարծեմ որ այդ մարդը ուրիշ երախտավորյալներու կարգին համազգային սիրո և

հարգանքի արժանանա, և այն ատեն միայն մենք իբրև գիրի և գրքի մարդ, իբրև մշակույթի ժողովուրդ մեր ամբողջական պարտականությունը կատարած կըլլայինք այդ մեծ մարդու նկատմամբ:

Երկրորդ ուրախությունն այն է որ ինչպես նախորդ խոսողները ըսին, որ Սիմեոն Երևանցիի գործը չէ կատարած, այլ շարունակված է այս Աթոռին մեջ, շարունակված է այս երկրին մեջ, այս ժողովուրդին մեջ և կշարունակվի:

Եվ ասոր ամենեն վերջին և ամենաներախտաշատ ներկայացուցիչներն մեկը մեր այժմու Վեհափառ կաթողիկոսն է որուն ամենքս սեր և հարգանք կպարտուինք:

Ընդհանուր խանդավառության մեջ խոսք է առնում նաև Հայոց Հայրապետը՝ Իր օրհնությունն ու երախտագիտությունը բերելու մեծագործ Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի գործին և հիշատակին:

ՎԵՀԱՓԱՌ ԼԱՅՐԱՊԵՏԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔԸ

Նման առիթներով միշտ ակնկալվում է, որ կաթողիկոսը իր օրհնության խոսքը ասի: Առաջին անգամ չէ, որ Մենք այս կացության անոշն ենք գտնվում Մեր զահակավորյան 17 տարիների գործունեության շրջանում: Բայց ամեն անգամ, անկեղծորեն խոստովանենք այս պահին, որ Մենք Մեզ՝ անհարմար վիճակի մեջ ենք տեսնում մտածելով թե՛ արդյոք ո՞վ ում պետք է օրհնի, կամ ավելի ճիշտ՝ ո՞վ ում օրհնության կարիքն ունի, այսօրվա կաթողիկոսն է որ պետք է օրհնի իր նախորդներին, թե ընդհակառակը՝ պետք է հայցի ինքը՝ օրհնությունը իր նախորդների, մանավանդ երբ խոսքը վերաբերում է իրապես մեծագործ Հայրապետներին:

Թեև բոլորս ծանոթ էինք առավել կամ նվազ չափով Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի կյանքին և գործունեությանը, սակայն այսօր երբ մեր աչքի առաջ պատկերացավ ամբողջապես մեծ վաստակը երանաշնորհ Հայրապետին, որի անունը երբեմն գուցե մոռացվում է դժբախտաբար, Մենք անհուն մխիթարության զգացումով է որ իր հիշատակին ուզում ենք բերել Մեր հարգանքի, երախտագիտության և սիրո խոսքը:

Սիմեոն Երևանցին, ինչպես շատ ու շատ Հայոց Հայրապետներ ս. Գրիգոր Լուսավորչից սկսյալ, ինչպես և այլ հոգևոր սպասավորներ, դարերի ընթացքին գործել են իբրև հայ քրիստոնյաներ: Քրիստոնեական հավատքը միշտ անբաժան է եղել նրանց մտածումներից, աշխատանքից, գործունեությունից, երազանքներից, իրագործումներից:

Հատկապես կենտրոնացնելով Մեր խոսքը

հոգևոր գործիչների վրա, կուզենք ասել թե նրանք քրիստոնեական հավատքը և առաքելությունը ընկալել են մի քիչ գուցե տարբեր ձևով, քան թե ուրիշ ժողովուրդների հոգեվորականներ: Անտարակույս, նրանք կատարյալ քրիստոնյաներ են եղել, յուրացրել են ամբողջովին Քրիստոսի Ավետարանի ուսմունքը և իրենց առաքելությունը երկրի վրա, ըմբռնել են իբրև անցավոր մի կարճատև ժամանակաշրջան, որպես իրենց կյանքի վերջնական նպատակ ունենալով՝ հասնել երկնքի արքայության, արժանի լինել երկնից արքայության և իրենց հոգիների փրկության: Սա ընդհանուր քրիստոնեական հասկացողություն է կյանքի և երկրային աշխատանքի վերաբերյալ: Բայց Մեզ թվում է, թե սխալած չենք լինի, եթե ասենք, որ այս հարցում հայ հոգևորականները երկնից արքայության տեսիլքը իրենց սրտերում վառ պահած առավել քան այլ եկեղեցիների սպասավորներ շեշտը դրել են երկրային իրագործումների վրա, ստեղծարար աշխատանքի վրա ա՛յս կյանքում: Երկնից արքայության տեսիլքը նրանց համար ոգեկամ ստեղծարար այն ուժն է եղել, որով նրանք ստեղծագործել են աշխարհի վրա, այս աշխարհում ապրող իրենց ժողովրդի համար: Չգիտենք, եթե դուք համաձայն կլինեք Մեր այս մեկնության հետ, բայց կրավե մի պահ մեր աչքի առաջ ունենալ Հայաստանյայց եկեղեցու ազգային սուրբերի պարագան: Մեր բոլոր ազգային սուրբերը եղել են նման ստեղծագործող մարդիկ այս աշխարհում, այս կյանքում:

Առաջին մեծագործ հոգևորականը, որ կա

րելի է հիմնադիրը համարել մեր եկեղեցու՝ ս. Գրիգոր Լուսավորիչ, եղել է նաև բյուրեղացնողը հայ ճարտարապետական ոճին: Սեր պատմիչները վկայում են, թե նա լարը ձեռքին մասնակցել է տաճարի շինարարության, իր տեսիլքը իր աչքի առջև ունենալով իրեն օրինակ: Հետո ս. Մեսրոպ և ս. Սահակ անշուշտ որ ամեն բանից առաջ մեծ գիտնականներ եղան: Եթե հիշենք ամբողջ շարքը մեր ազգային սուրբերին, պիտի ճշկատենք թե նրանք կամ գիտնականներ են կամ բանաստեղծներ, ինչպես Նարեկացին, Ծնորհային կամ հասարակական հանրային բարիքին նվիրված մարդիկ, ինչպես Մեծն Ներսես, որ առաջին անգամ հիվանդանոցներ, որբանոցներ և անկեղանոցներ հիմնեց Հայաստանում, և կամ զեն ի ձեռին ս. հավատքը և հայրենիքը պաշտպանող իշխաններ կամ հոգևորականներ, ինչպես Վարդանանք և Ղևոնդյանք:

Ահա այս է ներկայացնում ճշմարիտ պատկերը և ոգին հայ քրիստոնյա ժողովրդին:

Այս մտածումներով Մենք մոտենում ենք լուսաբնակ Սիմեոն Երեւանցի կաթողիկոսի հիշատակին: Թեև նա սուրբ չի հռչակված մեր եկեղեցու կողմից, բայց սրբության բարձունքին արժանի գործ է կատարած՝ եկեղեցու պաշտպան, կրթական, մշակութային և հայրենասիրական տեսակետից: Մեզ մնում է, այսօրվաններին, լինենք հոգևորականներ թե աշխարհականներ, հետևել նրա ճանապարհին և նույն ոգով լարել մեր ուժերը, Հայաստանի և արտասահմանի հայ հոգևորական և աշխարհական գործիչներ միասնաբար, որպեսզի մեր փոքրիկ, անցյալում շատ տառապած և հազիվ փրկության ափին հասած և տակավին շատ անելիքներ ունեցող մեր ժողովրդի համար, բոլորս մեր պարտքը կատարենք անկեղծությամբ, ամբողջական նվիրումով, առանց սակարկության, որպեսզի իսկապես արժանի լինենք հայ ժողովրդի սիրույն, գնահատանքին:

Տալը թույլ տևող ընդմիջումից հետո գործադրության դրվեց հորելյանական հան-

դիսության գեղարվեստական ծրագիր: Առաջինը ելույթ է ունենում **Բաքվի հայոց եկեղեցու երգչախումբը**, որը Լևոն Բաբայանի ղեկավարությամբ կատարում է հետևյալ խմբերգերը. «Օրհնեալ է Աստուած» (Մ. Եկմայլյան), «Լակրիմոզա» (Մոցարտ) և «Փա՛ռք քեզ, փա՛ռք» (Ալ. Հարությունյան): Երգչախմբի մենակատար **Ջենմա Չարչոյյանը** կատարում է Լուչիայի արիան «Լուչիա դի Լամերմուր» օպերայից (Դոնիցետտի) և Ռախմանինովի «Ալյետե լալ է» ռոմանսը: Իսկ նույն երգչախմբի մենակատար **Նոնա Կետուքյանը** կատարում է «Ավել Մարիա» (Լուցի) և Չիո-չիո-սանի արիան համանուն օպերայից (Պուչչինի):

Այնուհետև հանդես է գալիս շնորհալի ասմունքող, հանրապետության վաստակավոր դերասանուհի **Սիրվարդ Մեսրոպյանը**, որը մեծ ապրումով արտասանում է գրաբար և աշխարհաբար թարգմանությամբ հատվածներ Գր. Նարեկացու «Մատենանոցերգություն»-ից և Ալիսիա Կիրակոսյանի «Նամակ առ Հայաստան» բանաստեղծությունը:

Վերջում հանդես է գալիս միջազգային մրցույթի դիպլոմակիր **Հայֆիլհարմոնիայի պետական լարային քառյակը** Լևոն Մամիկոնյանի ղեկավարությամբ՝ հետևյալ կազմով. առաջին ջութակ՝ Լևոն Մամիկոնյան, երկրորդ ջութակ՝ Մարտին Երիցյան, ալտ՝ Յուրի Մանուկյան, թալշյութակ՝ Ֆելիքս Սիմոնյան:

Նվագախումբը մեծ վարպետությամբ կատարում է երեք հատվածներ պատարագից, «Ալագյազ», «Հաքքբան» և «Վաղարշապատի պար» (Կոմիտաս Վարդապետ) ստեղծագործությունները:

Մայր Աթոռի տպարանի հաստատման 200-ամյակին նվիրված հանդիսության գեղարվեստական մասը նույնպես ավարտվում է ընդհանուր և խանդավառ ծափերի մեջ:

«Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը ջերմ շնորհակալություն է հայտնում հորելյանական հանդիսության գեղարվեստական բաժնին իրենց արտագին մասնակցությունը բերած արվեստագետներին և բոլորին՝ իրենց ներկայության համար:

